

Palliatieve Hulpverlening Antwerpen vzw

Expert en referentie in palliatieve zorg

Opioïden in palliatieve zorg

Uw eerste aanspreekpunt
voor palliatieve zorg

03 265 25 31 | www.pha.be | pha@uantwerpen.be

OPIOÏDEN: fabels en feiten

Inleiding

Opioïden of opiaten zijn natuurlijke of semi-synthetische moleculen die structureel verwant zijn aan opium. Geneesmiddelen met een opioïde werking groeperen alle moleculen die binden op de opioïdreceptoren in de hersenen. Ze worden vooral gebruikt bij de behandeling van chronische pijn en bij pijnbestrijding in de palliatieve zorg. Er bestaan medicijnen met een zwakke opioïde werking zoals tramadol (Contramal®/ Tradonal®) en medicijnen met een sterke opioïde werking zoals morfine (MS Direct®/ MS Contin®). Naast morfine zijn ook oxycodone (OxyNorm®/ OxyContin®) en fentanyl (Durogesic®/ Matrifen®) de meest voorkomende medicijnen met een sterke opioïde werking.

Uw arts gaat u behandelen met opioïden of een aan opioïden verwant middel.

Hiervoor kunnen twee redenen zijn:

- Om uw pijn onder controle te krijgen
- Om kortademigheid te behandelen

Opioïden kunnen toegediend worden in verschillende vormen: pleister, tabletten, zetpil, drank, injecties, via een infuuspomp, onderhuids of via een bloedvat.

De functie van pijn

Over het algemeen is pijn een belangrijk signaal. Het waarschuwt ons dat iets niet in orde is in ons lichaam. Meestal verdwijnt de pijn als de oorzaak ervan is weggenomen. Maar soms kan de oorzaak niet worden weggenomen (zoals bij goedaardige aandoeningen als reuma en bij bepaalde kwaadaardige aandoeningen). Hier heeft de waarschuwende functie van pijn geen zin meer.

Langdurige ernstige pijn is goed te bestrijden met medicijnen. Opioïden nemen een belangrijke plaats in als pijnstillers. Het zijn niet alleen krachtige middelen, er is ook heel veel ervaring mee opgedaan. Er zijn al miljoenen patiënten mee behandeld.

Kortademigheid

Kortademigheid komt regelmatig voor in het laatste stadium van kanker, maar ook bij COPD (een longziekte) en hartfalen.

Ook hiervoor is een lage dosis opioïden één van de meest effectieve geneesmiddelen. Het gebruik van opioïden kan bij u, uw familieleden of anderen in uw naaste omgeving wellicht een aantal vragen oproepen.

Over opioïden bestaan tal van fabels die we voor u zullen proberen te verduidelijken. Deze folder is bedoeld om die vragen te beantwoorden en u op de hoogte te brengen van de bestaande fabels en feiten over opioïden. Mocht u na het lezen van deze folder nog vragen hebben, bespreek die dan met uw arts of verpleegkundige. Deze kan en zal altijd bereid zijn om duidelijkheid te geven.

Fabel 1: Opioïden zijn verslavend "Ik zal verslaafd worden"

Feit

Verslaving is onder te verdelen in geestelijke en lichamelijke afhankelijkheid. Als u opioïden als pijnstiller of voor kortademigheid gebruikt, is de kans op geestelijke afhankelijkheid zeer gering. Zoals bij bijna ieder geneesmiddel dat langdurig wordt gebruikt, went het lichaam na verloop van tijd aan opioïden. Op zich kan dat geen enkel kwaad. Alleen als het gebruik van opioïden plotseling wordt gestaakt, kan dat zogenaamde ontwenningssverschijnselen tot gevolg hebben. Dit kan worden voorkomen door de dosering geleidelijk te verlagen.

Fabel 2: Van opioïden heb je steeds meer nodig "Opioïden werken niet altijd" en "wat als het niet meer helpt?"

Feit

Zoals u hebt kunnen lezen, is de kans op verslaving aan opioïden zeer gering. De reden dat de dosering van opioïden zo nu en dan wordt aangepast, is omdat de pijn toeneemt. Er is dan een hogere dosis nodig om de pijn te kunnen stillen.

Daarbij is het goed om te weten dat de dosering van opioïden in principe geen bovengrens heeft. Er zijn mensen die uiteindelijk het honderdvoudige van de dosering waarmee ze zijn gestart nodig hebben. Dit kan geen kwaad indien hiermee uw symptomen onder controle zijn.

De medicatie werkt niet of onvoldoende wanneer

- Onjuiste toediening
- Niet opioïden gevoelige pijn
- Er geen aandacht geschonken wordt aan totale pijn (psychische -sociale en spirituele aspecten spelen vaak een grote rol in de pijnbeleving)

Fabel 3: Opioïden werken sufheid in de hand

Feit

Sufheid is een bijverschijnsel dat kan optreden tijdens de eerste dagen van de behandeling met opioïden. Vaak wordt echter "de innerlijke rust", die optreedt als men geen last meer heeft van pijn of kortademigheid verward met sufheid en slaperigheid. U kunt beter slapen en na enkele dagen weer op krachten zijn en meer kwaliteit van leven ervaren.

Fabel 4: Opioïden veroorzaken ademhalingsmoeilijkheden

Feit

Bij geleidelijk opbouwen van opioïden voor pijncontrole en of kortademigheid treedt ademhalingsdepressie niet op. Die kans bestaat enkel bij overdosering, in eender welke vorm.

Fabel 5: Opioïden hebben veel bijwerkingen. "Ik verdraag geen morfine"

Feit

Net als bij ieder ander geneesmiddel kunnen met opioïden ook bijwerkingen optreden. De meest voorkomende bijwerking is verstopping van de darmen (obstipatie). Daarom zal uw arts u altijd een voorschrift geven voor een laxerend middel, dat u tijdens de ganse tijd van uw behandeling met opioïden moet blijven innemen.

De meeste andere bijwerkingen treden alleen op in het begin van de behandeling. Zo kan in een aantal gevallen misselijkheid of verwardheid optreden. Meestal verdwijnen deze bijwerkingen na een aantal dagen. Is dat niet het geval, dan kan uw arts hiertegen een ander middel voorschrijven.

Fabel 6: Opioïden worden alleen gebruikt in het eindstadium van kanker. "Dit betekent dat mijn einde nabij is" "Opioïden werken levens verkortend"

Feit

Ongeveer 25% van de opioïden onder eender welke vorm worden gebruikt door patiënten met langdurige, niet door kanker veroorzaakte pijn. Opioïden kunnen jaren achtereen als pijnstiller worden gebruikt en dit niet alleen in het eindstadium van kanker. Het gebruik van opioïden is verenigbaar met een normale levensstijl indien deze correct wordt ingenomen. Ook de veronderstelling dat opioïden levens verkortend zouden werken is **onjuist**.

Belangrijke aanwijzingen

Pijn en kortademigheid kunnen grotendeels onderdrukt en beheersbaar gemaakt worden. Bij het instellen van de behandeling met opioïden is het belangrijk dat uw arts weet of een bepaalde dosering de klachten wegneemt. Wees dus eerlijk en open tegen uw arts en vertel het hem als u nog klachten heeft. Houd hiervoor goed en regelmatig overleg met uw arts.

Als u na het lezen van deze folder nog vragen hebt, bespreek deze dan met uw arts. Hij of zij kan en zal u altijd een antwoord geven.

Palliatieve Hulpverlening Antwerpen vzw

Expert en referentie in palliatieve zorg

Uw eerste aanspreekpunt
voor palliatieve zorg

03 265 25 31 | www.pha.be | pha@uantwerpen.be

